

Thuis in het Verpleeghuis
Waardigheid en trots op elke locatie

Verpleeghuiszorg en mensenrechten: een nieuwe blik op menswaardige zorg

Het College voor de Rechten van de Mens deed onderzoek naar mensenrechten in de verpleeghuiszorg. Niet eerder werden mensenrechten in deze context benoemd en gebruikt. Terwijl de relevantie toch groot is. Waardigheid en autonomie liggen ten grondslag aan mensenrechten. En dat sluit naadloos aan bij cliëntgerichte zorg. 'Zinnvolle daginvulling is geen gunst, maar een recht.'

Katje Korte, beleidsadviseur bij het College voor de Rechten van de Mens

'Waardigheid ligt niet alleen ten grondslag aan alle mensenrechten, het is ook het doel. Waardigheid is dus zowel vertrek- als eindpunt. Het gaat om hele fundamentele, individuele rechten, die je hebt omdat je mens bent.'

Mensenrechtenperspectief in de verpleeghuiszorg

'Sommige mensen zijn verbaasd dat het College voor de Rechten van de Mens zich over verpleeghuiszorg buigt', zegt Katja Korte, beleidsadviseur bij het College voor de Rechten van de Mens. 'Het past echter goed in

ons brede mandaat.’ In 2016 verscheen het rapport ‘De cliënt centraal’. Hierin doet het college verslag van zijn onderzoek naar de betekenis van mensenrechten voor ouderen in het verpleeghuis. ‘We willen mensen bewustmaken van het belang van het mensenrechtenperspectief in de verpleeghuiszorg. Ouderen in verpleeghuizen zijn een kwetsbare groep, die niet altijd voor zichzelf kan opkomen. Mensenrechten in het verpleeghuis zijn nauw verbonden met alledaagse handelingen, die grote impact op de levens van ouderen hebben.’ Het rapport biedt handvatten voor een goede aanpak.

Waardigheid en autonomie

Mensenrechten hebben betrekking op iedereen, vertelt Katja. De kern van elk mensenrecht is de menselijke waardigheid beschermen. ‘Waardigheid ligt niet alleen ten grondslag aan alle mensenrechten, het is ook het doel. Waardigheid is dus zowel vertrek- als eindpunt. Het gaat om hele fundamentele, individuele rechten, die je hebt omdat je mens bent.’ Mensenrechten zijn vastgelegd in de Grondwet en internationale verdragen. De overheid is primair verantwoordelijk, maar ook lagere instanties, zoals een verpleeghuis, hebben een eigenstandige verantwoordelijkheid om de mensenrechten te respecteren. Naast waardigheid is autonomie een eerste beginsel van mensenrechten. ‘Autonomie staat voor zelf keuzes maken en zelf bepalen hoe je leeft. En dat sluit mooi aan bij cliëntgericht werken.’

Geestelijke en lichamelijke integriteit

Mensenrechten schetsen de kaders, de randvoorwaarden, de context. Ze geven aan wat echt niet mag en welke waarden beschermd en bevorderd moeten worden. Twee mensenrechten zijn vooral van belang voor de verpleeghuiszorg, ze beschermen de geestelijke en lichamelijke integriteit:

- Het recht op vrijwaring van onmenselijke of vernederende behandeling
- Het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer

Katja legt uit dat het zaak is om het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer goed te beschermen, zodat het recht op vrijwaring van onmenselijke of vernederende behandeling niet in gevaar komt. 'Zorg dat jouw handelingen niet afglijden naar dingen die echt niet kunnen. Heb dus aandacht voor zaken als kloppen op de deur voordat je binnengaat en wachten op toestemming, mensen met u aanspreken als je ze nog niet kent, mensen voor zover mogelijk afdekken met een handdoek bij het wassen.'

Rood, oranje, groen

De verpleeghuissetting vormt een bijzondere situatie. Mensen wonen er, maar zijn in praktijk te kwetsbaar om te gaan en staan waar ze willen. Er zijn dus extra maatregelen nodig om de lichamelijke en geestelijke integriteit te beschermen. Katja beschrijft 3 'zones': 'Zone rood is verboden terrein. Denk aan mishandeling, dat mag nooit. Zone oranje is het waarschuwingsgebied: het gevaar dat je afglijdt naar rood bestaat. Groen is de zone waarin je dingen kunt doen om mensenrechten te bevorderen.' Een actueel voorbeeld van een oranje situatie noemt Katja de daginvulling. 'Een zorgwekkend punt uit ons onderzoek vonden wij de ouderen die hun dagen aan tafel zitten te slijten. Te vaak is er te weinig aandacht voor een zinvolle daginvulling.'

Leren omdenken

Hoe vul je de dagen in een verpleeghuis op een fijne manier in? Katja vroeg het aan zorgprofessionals en kreeg verschillende suggesties. Zoals een levensboek maken, samen met de familie, zodat je weet wat een bewoner vroeger leuk vond. Of bewoners betrekken bij het tafeldekken, het bereiden van eten en andere huishoudelijke bezigheden. Vrijwel alle professionals zijn het erover eens dat het wel goed komt met zinvolle daginvulling, mits medewerkers leren omdenken. 'Van een maaltijd of koffie en thee drinken kun je ook een fijne activiteit maken.' Ook onderstrepen ze het belang van de opleidingen. 'Medewerkers worden vooral opgeleid in de zorg, niet in welzijn.' Katja besluit met een van de aanbevelingen uit het rapport van het College voor de Rechten van de Mens. 'Zorg dat de ondersteuning bij de daginvulling niet verwordt tot het sluitstuk van de zorg, maak er voldoende tijd voor. Zinvolle daginvulling is nu geframed in mensenrechten. Het is dus geen gunst meer, maar een recht.'

Dilemma uit de praktijk: terug naar de poes

Een oude, wilsonbekwame man woont in een verpleeghuis. Hij heeft 1 grote wens: terug naar huis, terug naar de poes. Anders wil hij liever dood. In het verpleeghuis ervaart meneer geen kwaliteit van leven. En van doodgaan is in de overgereguleerde omgeving van het verpleeghuis geen sprake. Zou het niet beter zijn als meneer – met een zorgsysteem om hem heen – weer thuis gaat wonen? Ook al brengt dat misschien risico's met zich mee?

Dilemma uit de praktijk: gehaktballen

Familie is een onmisbare bron als een oudere zelf niet meer goed kan vertellen. Maar wat als mensen veranderen? Een oude dame die haar leven lang overtuigd vegetariër was, steelt de gehaktballen van het bord van haar buurman. De familie reageert geschokt: het druist zo in tegen hoe ze moeder kennen van vroeger. Toch gaat de zorginstelling keer op keer het gesprek aan, met begrip voor de gevoelens van de familie, maar met kwaliteit van leven van mevrouw als doel.

Door: Ingrid Brons

Meer weten

- Bekijk de presentatie van de workshop [‘Een nieuwe blik op menswaardige zorg’](#) op 3 juli op het Waardigheid en trots-congres
- Lees hoe Topaz met het rapport omgaat in [‘Lia de Jongh \(Topaz\): ‘Rapport College voor de Rechten van de Mens is enorme steun in de rug’](#)

---

tags:

[Welzijn](#) (122)